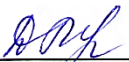

Рівненський державний гуманітарний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)
Кафедра екології, географії та туризму

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри екології,
географії та туризму

 проф. Д.В. Лико

« 29 » серпня 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 11 «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

Галузь знань 10 Природничі науки

Спеціальність 101 Екологія

(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Екологія», «Радіоекологія»

Інститут, факультет, відділення Психолого-природничий факультет

(назва інституту, факультету, відділення)

Рівне – 2018 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Методика викладання екології у вищій школі**» для здобувачів магістерського рівня вищої освіти зі спеціальності 101 Екологія, 2018р. – 13 с.

Розробники:

Костолович М.І., доцент кафедри екології, географії та туризму РДГУ

Робоча програма навчальної дисципліни «**Методика викладання екології у вищій школі**» попередньо обговорена членами груп забезпечення освітніх програм «Екологія» та «Радіоекологія» та затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму. Протокол від «29» серпня 2018 року № 10.

29 серпня 2018 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму

(підпис)

(Д.В.Лико)
(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3,0	Галузь знань: <u>10 Природничі науки</u>	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність: <u>101 Екологія</u> Спеціалізації: <u>Екологія,</u> <u>Радіоекологія</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		1-й	
Тижневих годин для денної форми навчання ¹ : аудиторних – 2,0 самостійної роботи студента – 3,0	Освітній ступінь: другий (магістерський) рівень	Лекції	
		14 год.	
		Практичні	
		16 год.	
		Лабораторні	
		– год.	
		Самостійна робота	
		60 год.	
Індивідуальні завдання: 12 год.			
Вид контролю: екзамен			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна стратегія дисципліни

Зростання актуальності проблем реалізації принципів сталого розвитку суспільства ставить гостро питання про якісне поліпшення екологічної освіти. За таких умов особливого значення набуває гуманізація освітнього процесу, підвищення якості та педагогічної підготовки майбутніх магістрів з екології, викладачів екології, залучення їх до просвітницької діяльності, до освітнього процесу вищої школи.

Навчальна дисципліна «Методика викладання екології у вищій школі» спрямована на створення умов для творчого розвитку особистості і підготовку фахівців за науково-педагогічним, науково-дослідницьким та управлінським напрямами діяльності, фахівців з

¹ Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 30/60
-

новим педагогічним мисленням, новим світоглядом, творчих та активних. Фахові, психолого-педагогічні та педагогічні знання, вміння застосовувати їх в професійній та /або в інноваційній діяльності займають чільне місце, а отже проблема набуття саме педагогічних, зокрема методичних вмінь та навичок є актуальною. Навчальна дисципліна «Методика викладання екології у вищій школі» є вибірковою дисципліною за спеціальністю 101 Екологія. Вона вивчається у першому триместрі здобувачами магістерського рівня вищої освіти.

2.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання екології у вищій школі» є формування цілісного уявлення про існуючі концептуальні підходи до сутності ефективної організації освітнього процесу у вищій школі, навичок оволодіння методикою викладання навчальних дисциплін екологічного спрямування та готовності до науково-педагогічної діяльності.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- визначення актуальних проблем, пов'язаних з методикою викладання екології у вищій школі в умовах сучасного розвитку суспільства та шляхів їх розв'язання;
- ознайомлення зі специфікою науково-педагогічної діяльності та вимогами до неї;
- формування досвіду аналізу та розв'язання педагогічних проблем, що виникають у педагогічній діяльності викладача закладу вищої освіти;
- формування навичок оволодіння методикою викладання навчальних дисциплін екологічного спрямування та основами педагогічної майстерності;
- формування навичок освоєння та застосування інноваційних технологій, активних форм та методів організації освітнього процесу;
- формування потреб у самоосвіті, самовихованні, професійних та особистісних якостей фахівця, які відповідають сучасним вимогам суспільства;
- розвиток креативності, творчого мислення, спостереження.

2.3. Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра зі спеціальності 101 Екологія у процесі вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен оволодіти наступними **компетентностями:**

загальні компетентності:

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність приймати обґрунтовані рішення;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

фахові компетентності:

- здатність демонструвати спеціалізовані знання на рівні новітніх досягнень, необхідні для дослідницької та /або інноваційної діяльності у сфері екології, радіоекології, охорони довкілля та збалансованого природокористування;
- здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні екологічних проблем;
- здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців;
- здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екології, радіоекології, радіаційної безпеки, охорони довкілля та збалансованого природокористування;
- здатність використовувати новітні методи та технології обробки інформації, проводити аналіз, оцінювання та систематизацію результатів екологічних та радіоекологічних досліджень;

- здатність розуміти та аналізувати комплексні проблеми з методики викладання та педагогічної майстерності або галузі професійної діяльності;
- здатність до опанування різних класифікацій методів викладання, з'ясування чинників, що впливають на їх вибір, застосування педагогічної техніки;
- оволодіння засобами педагогічного впливу та навичками педагогічного спілкування;
- здатність формування готовності до науково-педагогічної діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90** годин /3,0 кредити ЄКТС/.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Тема 1. Методика викладання екології у вищій школі як педагогічна наука.

Предмет дослідження, зміст та структура методики викладання екології у вищій школі. Мета і завдання методики викладання екології, її значення для формування необхідних якостей компетентного і творчого педагога, здатного успішно реалізувати цілі екологічної освіти на рівні викладача ЗВО. Психолого-педагогічні вимоги до викладача ЗВО.

Концепція екологічної освіти України. Завдання, напрямки формальної та неформальної екологічної освіти. Екологічні проблеми і моделі їх вивчення в системі шкільної та університетської екологічної освіти. Реалізація змісту екологічної освіти у вищій школі в умовах кредитно-трансферної системи навчання. Основні підходи до визначення поняття компетентності. Характеристика інтегральної, загальних та фахових компетентностей майбутнього фахівця-еколога. Актуальні проблеми методики викладання екології на сучасному етапі розвитку вищої освіти.

Тема 2. Сучасна дидактична система фахової екологічної підготовки у закладах вищої освіти.

Структурні складові дидактичної системи. Категорії та основні принципи дидактики вищої школи. Характеристика загальнодидактичних та специфічних принципів навчання екології у вищій школі. Особливості їх реалізації. Структура навчального процесу у вищій школі. Завдання освіти, виховання і розвитку особистості здобувача вищої освіти. Критерії ефективності навчання. Головні критерії якості організації освітнього процесу. Тенденції розвитку змісту та методики викладання екології у вищій школі у зв'язку з сучасними змінами освітньої системи України з метою наближення її до європейських та світових стандартів. Державні стандарти освіти та їх функції. Структура і значення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу у вищій школі. Характеристика складових навчально-методичного комплексу дисципліни (НМКД). Методика використання окремих компонентів навчально-методичного забезпечення у вищій школі. Вимоги до розробки навчально-методичного комплексу дисципліни.

Тема 3. Методи науково-педагогічних досліджень у вищій школі.

Поняття про методи науково-педагогічних досліджень, їх мета, завдання і значення. Сучасні класифікації методів.

Методи теоретичного рівня дослідження. Етапи теоретичного дослідження. Виявлення та обґрунтування проблеми, визначення і уточнення основних напрямів дослідження. Абстрагування, аналіз і синтез, метод моделювання. Аксиоматичний, історичний, гіпотетичний, статистично-математичний, порівняльний методи. Системно-структурний підхід у виконанні теоретичних досліджень.

Методи експериментально-емпіричного рівня дослідження. Спостереження, його види. Програма та методика спостереження. Вивчення документації вищої школи, архівних

документів. Метод анкетування. Рекомендації до розробки анкет для студентів та викладачів. Соціометрія, її можливості.

Педагогічний експеримент. Психолого-педагогічні умови проведення педагогічного експерименту. Констатувальний і формувальний етапи експерименту. Розробка методики організації та проведення експериментальної роботи. Узагальнення та обробка експериментальних матеріалів. Обґрунтування висновків.

Основні напрямки перспективних досліджень дидактичних аспектів щодо викладання екології у вищій школі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЕКОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Тема 4. Технології та методика навчання у вищій школі.

Поняття про освітні технології навчання. Зміст та структура освітньої технології. Основні етапи розвитку технологій навчання. Порівняльна характеристика методики і технології навчання. Традиційне та інноваційне навчання: порівняльний аналіз. Специфіка використання сучасних технологій навчання для вивчення дисциплін екологічного спрямування. Дидактичні можливості інформаційних технологій.

Тема 5. Традиційні форми та методи навчання екології у вищій школі.

Поняття про методи навчання. Класифікація методів навчання екології. Характеристика окремих груп методів навчання, особливості їх використання. Цілі та завдання лекційних занять для формування у студентів теоретичних знань з екології. Проблемна спрямованість лекцій з екології. Загальнодидактичні та специфічні вимоги до організації та проведення практичних і лабораторних занять. Завдання та значення лабораторних та практичних занять з дисциплін екологічного спрямування, їх різновиди та структурні особливості. Планування оптимальної системи засобів і методів навчання у процесі аудиторних занять. Методика проведення консультацій та індивідуальних занять.

Тема 7. Сучасні інноваційні технології та методи навчання.

Поняття педагогічної інновації. Кредитно-трансферна технологія навчання як педагогічна інновація. Психолого-педагогічна сутність інтерактивних технологій навчання. Функції та сфери впливу інтерактивного навчання. Класифікація інтерактивних форм навчання та їх дидактичні можливості. Особливості організації і проведення навчальної конференції з екології. Методичні рекомендації щодо підготовки доповідей. Методика обговорення виступів. Оформлення доповідей та рефератів з екологічної тематики. Мета і завдання диспуту. Організація роботи, узагальнення результатів диспуту. Класифікація дидактичних екологічних ігор, їх особливості. Рольові та ділові ігри як засіб активізації пізнавальних інтересів студентів.

Тема 7. Психолого-педагогічні особливості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Цілі і завдання самостійної роботи здобувачів вищої освіти в умовах реформування вищої школи. Нормативні документи та положення МОН України про самостійну роботу здобувачів вищої освіти, їх планування та контроль. Класифікація форм та видів завдань самостійної роботи здобувачів вищої освіти за різними ознаками. Рекомендації щодо ефективної організації самостійної роботи та перевірки її результатів. Особливості керівництва курсовими та кваліфікаційними роботами. Науково-дослідна діяльність та її планування. Організація роботи екологічного гуртка або проблемної групи. Форми і методи контролю результатів навчання.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи методики викладання екології у вищій школі												
Тема 1. Методика викладання екології у вищій школі як педагогічна наука.	12	2	2	–	–	8	–	–	–	–	–	–
Тема 2. Сучасна дидактична система фахової екологічної підготовки у закладах вищої освіти.	14	2	4	–	–	8	–	–	–	–	–	–
Тема 3. Методи науково-педагогічних досліджень у вищій школі.	12	2	2	–	–	8	–	–	–	–	–	–
Разом – за змістовим модулем 1	38	6	8	–	–	24	–	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 2. Технології та методи навчання екології у вищій школі												
Тема 4. Технологія та методика навчання у вищій школі.	13	2	2	–	–	9	–	–	–	–	–	–
Тема 5. Традиційні форми та методи навчання екології у вищій школі.	13	2	2			9						
Тема 6. Сучасні інноваційні технології та методи навчання екології.	13	2	2	–	–	9	–	–	–	–	–	–
Тема 7. Психолого-педагогічні особливості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти.	13	2	2	–	–	9	–	–	–	–	–	–
Разом – за змістовним модулем 2	52	8	8	–	–	36	–	–	–	–	–	–
Усього годин	90	14	16	–	–	60	–	–	–	–	–	–

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Аналіз теоретичних засад екологічної освіти у вищій школі.	2
2.	Реалізація основних дидактичних категорій в освітньому процесі підготовки фахівців-екологів.	2
3.	Науково-методичне забезпечення освітнього процесу.	2
4.	Пізнавальна та професійна мотивація для становлення особистості майбутнього фахівця.	2
5.	Зміст та структура освітньої технології. Традиційні форми та методи навчання екології у вищій школі.	2
6.	Структура і зміст планів-конспектів різних типів занять з екологічних дисциплін. Складання опорного конспекту.	2
7.	Інтерактивні методи й форми навчання екології та їх використання в освітньому процесі вищої школи.	2
8.	Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти під час вивчення дисциплін екологічного спрямування.	2
Разом		16 год.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Предмет, завдання, функції методики викладання екології у вищій школі на сучасному етапі розвитку суспільства.	2
2.	Значення навчальної дисципліни «Методика викладання екології у вищій школі» в системі підготовки майбутнього викладача екології.	2
3.	Чинники, які впливають на соціально-психологічну адаптацію здобувачів вищої освіти до навчання у ЗВО.	2
4.	Основні види мотивації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. Формування професійної мотивації у різні періоди навчання у ЗВО.	2
5.	Значення пізнавальної та професійної мотивації для становлення майбутнього фахівця.	2
6.	Соціальна значущість та особливості професійно-педагогічної діяльності.	2
7.	Основні функції науково-педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти.	2
8.	Сутність професіоналізму і педагогічної культури викладача закладу	2

	вищої освіти.	
9.	Вплив сучасних соціально-економічних процесів на процес виховання студентської молоді.	2
10.	Основні завдання, зміст і напрями екологічного виховання сучасного студентства.	2
11.	Особливості вищої екологічної освіти. Основні напрями і завдання модернізації вищої освіти.	2
12.	Психолого-педагогічні та методичні вимоги до академічної лекції. Технологія підготовки до різних видів лекції у вищій школі.	2
13.	Види семінарів, вимоги до їх організації і проведення.	2
14.	Особливості методики підготовки до практичних і лабораторних занять з екології.	2
15.	Методика проведення консультацій і колоквиумів.	2
16.	Індивідуальні заняття в структурі освітнього процесу вищої школи.	2
17.	Методика підготовки і проведення модульних контрольних робіт. Розробка тестових завдань для діагностики результатів навчання.	2
18.	Модульно-рейтингова технологія навчання.	2
19.	Методика підготовки і проведення навчальних екскурсій з екології у вищій школі.	2
20.	Технології дистанційного навчання.	2
21.	Комп'ютерна підтримка освітнього процесу у вищій школі.	2
22.	Організація проблемного навчання.	2
23.	Реалізація міжпредметних зв'язків у процесі формування практичних умінь з екології у студентів.	2
24.	Поняття «інновація», її сутність. Інноваційні процеси у вищій школі.	2
25.	Роль інноваційного середовища у підвищенні якості підготовки фахівця-еколога.	2
26.	Основні вимоги до інтерактивних методів навчання у сучасній екологічній освіті. Принципи впровадження.	2
27.	Методи навчання, орієнтовані на формування творчої особистості.	2
28.	Особливості використання екологічних дидактичних ігор у освітньому процесі вищої школи.	2
29.	Дидактичні переваги активних методів навчання.	2
30.	Види контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. Контроль якості виконання самостійної роботи.	2
Разом		60 год.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Розробити модель лекційного та практичного заняття в традиційній та активній формах (вибір навчальної дисципліни і тема заняття на розсуд здобувача вищої освіти ступеня магістра).

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація; практичні – практична робота, задачі.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний та дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий та дослідницький.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль знань здобувачів вищої освіти з дисципліни викладач здійснює за рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності оцінюють за 100-бальною шкалою.

а) поточний контроль знань:

- оцінювання усних відповідей на занятті;
- оцінювання контрольних робіт;
- оцінювання завдань для самостійної роботи;
- тестовий контроль;

б) підсумковий контроль знань:

- оцінювання усних відповідей на екзамені.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота							Сума
ЗМ 1			ЗМ 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	100
14	14	14	14	15	15	14	

T1, T2... T7 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
74–81	C		
64–73	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- навчально-методичні матеріали з курсу;
- пакет комплексних контрольних робіт (ККР) для перевірки знань;

– тестові завдання;

– методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти ступеня магістра.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: навч. посіб. для слух. закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти/ Я. Я. Болюбаш. – Київ, 1997. – 64 с.

2. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 396 с.

3. Галузинський В. М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні : навч. посіб. для викл. та аспірант. вищ. навч. закл. / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух ; М-во освіти України. І-т системних досліджень освіти. Київ. держ. лінгвістичний ун-т. – Київ : Інтел, 1995. – 168 с.

4. Дерябо С. Д. Экологическая педагогика и психология / С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин. – Р.-на-Дону, 1996. – 480 с.

5. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях: науково-методичний посібник для вчителів / Бондар О. І., Барановська В. Є., Єресько О. В. та ін.; за ред. О. І. Бондаря. – Херсон : Грінв Д.С., 2015. – 228 с.

6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

7. Жигір В.І. Професійна педагогіка. Навч. посіб. / В.І. Жигір, О.А. Чернега; за ред. Вачевського. – Київ : Кондор. – Видавництво, 2012. – 336 с.

8. Концепція екологічної освіти України // Інформ. зб. Міністерства освіти і науки України. – 2002. – № 7. – С. 3 – 23.

9. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи / В. В. Кудіна, М. І. Соловей, Є. С. Спіцин. – [2-ге вид.]. – Київ : Ленвіт, 2007. – 194 с.

10. Методологія та організація наукових досліджень (в екології) : підручник / [Клименко М.О, Петрук В.Г., Мокін В.Б., Вознюк Н.М.]. – Херсон : Олді-плюс, 2012. – 474 с.

11. Навчальний процес у вищій педагогічній школі / [за ред. Мороза О.Г.] – Київ : НПУ, 2001. – 338 с.

12. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.

13. Організація та методика проведення науково-педагогічних досліджень студентами вищих навчальних закладів: [посіб. для студентів вищ. навч. закл.] / М. І. Соловей, Є. С. Спіцин, К. К. Потапенко, З. М. Шалік. – Київ: Ленвіт, 2004. – 143 с.

14. Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: навч. посіб. / Т. І. Туркот. – Київ : Кондор, 2011. – 516 с.

15. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Фіцула. – 2-ге вид., допов. – Київ : Академвидав, 2014. – 454 с.

Допоміжна

1. Дробноход М. І. Концептуальні основи формування екологічного мислення та здібностей людини будувати гармонійні відносини з природою / М. І. Дробноход, Ф. В. Вольвач, С. Г. Іващенко. – Київ, 2000.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І. М. Дичківська – Київ : Академвидав, 2004. – 352 с.

3. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: наук.-метод. посіб. / [наук. ред. І. Г. Єрмаков]. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 649 с.

4. Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 1 / наук. ред. О. Б. Петренко; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне: РДГУ, 2015. – 288 с.

5. Капінос П. І. Методичне забезпечення самостійного вивчення дисципліни «Основи екології» // Організація навчально-виховного процесу: з досвіду роботи вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації. / ред. кол: М. П. Хоменко, Т. П. Дудник, В. І. Дзюба та ін. – Київ : НМЦ, 2004. – Вип. 4. – С. 167–192.
6. Костолович М. І. Асистентська практика : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти ступеня магістра зі спец. 101 Екологія / М.І. Костолович, Н.В. Денисюк, Л.В. Ойцюсь. – Рівне : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 172 с.
7. Крисаченко В. Екологічна культура : теорія і практика: навч. посіб. / В. Крисаченко. – Київ : Заповіт, 1996. – 352 с.
8. Лук'янова Л.Б. Екологічна компетентність майбутніх фахівців: навч.-метод. посіб. / Л.Б. Лук'янова, О.В. Гуренкова. – Київ – Ніжин: ПП Лисенко, 2008. – 243 с.
9. Назаренко А. В. Система підвищення якості компетентностно-орієнтованого екологічного професійно-педагогічного образования: дис. доктора пед. наук: спец. 13.00.08 «Теорія і методика професійного образования» / А. В. Назаренко – М., 2014. – 447 с.
10. Олійник Н. Ю. Формування екологічної компетентності студентів гідрометеорологічного технікуму у процесі навчання інформаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02, «Теорія та методика навчання з технічних дисциплін» / Н. Ю. Олійник. – Харків, 2005. – 18 с.
11. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах // Міністерство освіти України: зб. Законодавчих та нормативних актів про освіту №161 станом на 2.06.1993 р.
12. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України// Міністерство освіти України: зб. Законодавчих та нормативних актів про освіту. – Вип. 1. – К., 1994. – С. 139 – 152.
13. Позакласні заходи з екології / упоряд. Т. В. Тимочко, О. В. Пащенко // Бібліотека Всеукраїнської екологічної ліги. – 2006. – №6 (30).
14. Стратегія ЄЕК ООН освіти для збалансованого розвитку. Серія «Екологічна освіта і виховання» // Бібліотека Всеукраїнської екологічної ліги. – 2014. – №7.

Інформаційні ресурси

Бібліотеки:

1. РДГУ: абонент №1 - м. Рівне, вул. Пластова, 31, тел. 22 - 59 -15., абонент №2 - м. Рівне, вул. Толстого, 3. абонент №3 - м. Рівне, вул. Пластова, 41.
2. Обласна наукова - м. Рівне, майдан Короленка, 6, тел.22-10-63.
3. Міська - м. Рівне, вул. Київська, 44, тел. 24-12-47.

Ресурси мережі Інтернет:

1. Бахрушин В. Якими мають бути стандарти вищої освіти – 2? / Володимир Бахрушин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/289-yakimi-mayut-buti-standarti-vishchoji-osviti-2>. – Назва з екрану.
2. Всеукраїнська екологічна ліга [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ecoleague.net/. – Назва з екрану.
3. Виховання екологічної культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/172/5500.html>. – Назва з екрану.
4. Джам О. А. Екологічна компетентність як показник якості екологічної освіти та екологічної безпеки у системі принципів і стратегій сталого розвитку [Електронний ресурс] / О. А. Джам // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Екологія. – 2016. – Вип. 14. – С. 102 - 105. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhNU_2016_14_17. – Назва з екрану.
5. ЕкоКлуб «Зелена хвиля» [Електронний ресурс]: Інтернет-сайт. – Режим доступу: ecoclubua.com/ekoklub-zelena-hvylya/. – Назва з екрану.
6. Екологія [Електронний ресурс]: Веб-сторінка Вікіпедії. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Екологія>. – Назва з екрану.

7. Екологія-Право-Людина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epl.org.ua/>. – Назва з екрану.
8. Закон України «Про вищу освіту». [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрану.
9. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ecoosvita.org.ua/>. – Назва з екрану.
10. Офіційний освітній портал «Педагогічна преса». – Режим доступу: redpresa.ua/category/ofitsiyno.
11. Рівненська обласна бібліотека для молоді [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://yunibr.rv.ua/index.php/kalendari/-mainmenu-107>. – Назва з екрану.
12. Сидоренко Л.І. Сучасна екологія: наукові, етичні та філософські ракурси: навч. посіб. [Електронний ресурс] / Л. І. Сидоренко. – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Cidorenko/Cid-ekol.html>. – Назва з екрану
13. Топчій О. В. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу у вищому юридичному навчальному закладі / О. В.Топчій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goal-int.org/naukovo-metodichne-zabezpechennya-osvitnogo-procesu-u-vishhomu-yuridichnomu-navchalnomu-zakladi/> – Назва з екрану.